

בס"ד

הלכות שמיטה וארץ ישראל וקדושתה

תדפיס מתוך

הלכה יומית תשע"ה

הלכה יומית לשבועות

פרשות נח עד ויצא

כולל הנספחים:

- מה השמיטה מלמדת אותי?
- מה אוכלים בשביעית?
- תרשים – כיצד פועל אוצר בית דין?
- תרשים – כיצד פועל היתר המכירה?
- הכירו את שנת תשע"ה!

ערוך בס"ד בידי צבי האריס

תדפיס זה מוקדש לעי"נ

גיל-עד שער, ואייל יפרח, נפתלי פרנקל הי"ד

כל הזכויות שמורות לצבי האריס תשע"ה © 2014

ניתן לצלם את התוכן למטרות חינוך "as is" כלומר – ללא שינויים - כולל דף שער זה

ועל תנאי שפרטי המחבר יופיעו על הדפים

התשלום עבור השימוש בחוברת אינו חובה.

מחיר מומלץ - 2 ₪ עבור כל עותק, מ-10 עותקים ומעלה.

לשלוח ל: צבי האריס, טלמון, ד.ג. מודיעין 71937. נא ליצור קשר טלפוני כדי לקבל חשבונית.

הגרפיקה מאוספים שונים והזכויות שמורות לבעלים,

פרטי גרפיקה רבים © Jupiter Images

לפרטים על הלכה יומית לבתי ספר 054-6584409

www.halachayomit.com

שבוע פרשת נח

ראש חודש מרחשון יחול בימים שישי ושבת השבוע. בשבת מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים את פרשת השבוע ובשני את הקריאה לראש חודש. קוראים הפטרה מיוחדת לשבת ראש חודש.

נושא: השבוע נתחיל ללמוד דיני שמטה. מהי שמטה? מהם הדינים המיוחדים של השנה הזאת? מה נאכל אם אי אפשר לעבד את האדמה השנה? על שאלות אלו ועוד נענה בהלכה היומית בתקופה הקרובה. במסגרת ההלכה היומית נלמד להכיר את הדינים ואת המשגים העקריים של שנה זו.

הלכה

יום

דיני שמטה

מדוע צריך ללמוד היטב את המצוות התלויות בארץ?

נסביר בעזרת משל¹ את חשיבותן של המצוות התלויות בארץ - מצוות שמקיימים אותן רק בארץ ישראל.

האם אדם יעז להכנס לארמון המלך לפני שהוא ילמד איך מתנהגים בחצר המלך? האם הוא יסתובב ליד המלך לפני שהוא מכיר את החקים והנימוסים המיוחדים של המלך?

ארץ ישראל היא ארמונו של הקדוש ברוך הוא. אדם הבא לארמון זה חייב להכין את עצמו וללמוד היטב את כל דיני המצוות התלויות בארץ. השנה היא שנת שמטה ועלינו ללמוד ולדעת את הדינים של השנה המיוחדת הזאת בארץ ישראל.

ב אולי בעצם מצות שמטה והמצוות התלויות בארץ חשובות בעקר לחקלאים?

לאחר אלפי שנים בגולה, חלק גדול מעם ישראל זכה לשוב לארץ ישראל ולהתישב בה. לנו, תושבי ארץ ישראל, הזכות הגדולה והמיוחדת לקיים את המצוות התלויות בארץ ישראל ובהן - מצות השמטה. זה נכון שמצוות השמטה מישמות בעקר על ידי חקלאים, אבל חלק ממצוות השמטה חשובות גם למי שקונה ואוכל פרות וירקות בשנת השמטה, וחקקן חשובות גם לבעלי גנות נוי. בנוסף, השמטה מלמדת ומחנכת אותנו לערכים חשובים ויקרים אפילו אם איננו חקלאים.² גם מי שעדין לא זכה להתגורר בארץ ישראל יכול ללמוד מהלכות שנת השמטה ערכים שיכולים להשפיע באופן חיובי על חייו ועל מעשיו.

ג מדוע יש לנו שנת שמטה?

אנו מקיימים את מצוות ה' כפקדת מלך - גם אם איננו מבינים אותן. למרות זאת, מתר לעין במצוות שה' צנה ולנסות להבין מדוע ה' צנה אותנו לקיים מצוות אלו, ומה נתן ללמד מהן. הרבה טעמים נתנו למצוות המיוחדות של השמטה. למרות שרוב מצוות שנת השמטה מתקיימות על ידי החקלאים, כל עם ישראל צריך ללמוד את (הדינים ואת) המסרים הטמונים בהן. הנה חלק מהטעמים למצוות השמטה:

1. השמטה מזכירה לנו שה' אדון הארץ והוא נתן לנו, לעם ישראל, את ארץ ישראל.³
2. החקלאי עלול לטעות ולחשב שהברכה ביבול באה רק בזכות עבודתו הקשה. השמטה מזכירה לו שהארץ ויבולה הן ברכת ה'⁴ ומלמדת אותנו אמונה ובטחון בה'. על ידי מצוות השמטה אנו מראים שאנחנו סומכים על ה' שיכלכל אותנו.⁵

ד מדוע יש לנו שנת שמטה (ב')?

- היום נמשיך לפרט חלק מטעמי מצות השמטה.
- השמטה מחנכת אותנו למדת הותננות ולדאגה לנצרכים. אדם מתרגל לכך שהשדה או המטע ויבולם הם שלו, בשנת השמטה הוא מחיב לאפשר לאחרים לבוא ולאכל מהם ועל ידי זה הוא לומד לתת לאחרים.⁶
  - השמטה נותנת לקרקע הזדמנות להתחדשות.⁷
  - אנו עובדים ששה ימים וביום השביעי - "שבת לה". ביום זה אנו עוסקים בעבודת ה' בתפלה, בלמוד תורה, ובזמירות. בשנת השמטה החקלאי יכול להתעסק בעבודת ה' ולהתמסר ללמוד תורה, דבר שקשה לו לעשות בשנים שבהן הוא עסוק בעבודה הקשה של החקלאות.⁸

ה מהן המצוות של שנת השמטה?

כל שנה שביעית היא שנת שמטה. בשנת השמטה ישנן ארבע מצוות עקרויות ולכל אחת מהמצוות האלו פרטים רבים. בימים הקרובים נסביר את המצוות האלה:

1. שביית הארץ	2. השמטת היבול	3. קדשת הפרות	4. שמטת כספים
אסור לעבד את האדמה כפי שעושים בשאר השנים.	יש להפקיר את כל היבול של שנת השמטה. ⁹	יש לנהוג קדשה בפרות הגדלים בשנה זו.	בסוף שנת השמטה הלאות בטלות. זאת אומרת, שאדם שהלוה כסף מצוה לשמט את ההלוואה, כלומר, לבטל את החוב ולא לגבות את הכסף.

א' ראש חודש מרחשון

ו אם אסור לעבד את האדמה בשנת השמטה, מה נאכל?

שאלה זו מופיעה בתורה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו?"¹⁰ התורה עונה: "וצייתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים:"¹¹ כלומר: ה' מבטיח לבני ישראל שלפני השמטה הם יזכו לברכה ביבול, ולא יחסר להם גם בשנה הבאה.

זה אחד הדברים ששנת השמטה מלמדת אותנו: לבטח בה'. שנת השמטה מזכירה לנו שה' הוא המכלכל אותנו ושאנחנו תלויים ברחמיו.

בנוסף ישנן כמובן פרות וירקות שמתר לאכל בשנת השמטה, ועל כך נלמד בהמשך.

הארץ הטובה...

פי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת. ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן-לך. דברים ח': ז'-ט'

6. ספר החינוך מצווה פ"ד.
 7. רמב"ם מו"ק ג' ל"ט.
 8. ספרנו ויקרא כ"ה. את ההשואה בין השמטה לשבת עושה הראי"ה בהקדמה לשבת הארץ: "את אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמטה על האמה בכללה. צדך מיחד הוא לאמה זו, שהיציאה האלקית נטויה בקרבה באפן בולט ונחמי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלקי שלה בכל מלוא זהרו..." עמ' 64 במהדרות מכון התורה והארץ.
 9. לדעת המהרי"ט ההפקר בא מאליו, ולדעת הבית יוסף חייבים להפקיר את היבול.
 10. ויקרא כ"ה: כ'.
 11. ויקרא כ"ה: כ"א. למה היבול של השנה השישית צריך להספיק לשלוש שנים? רש"י על פסוק זה מסביר שהיבול צריך להספיק לסוף השנה השישית, לשנה השביעית (שנת השמטה), וכן לשנה השמינית עד שזרעים וקוצרים.

מקורות דיני שמטה הם מהרמב"ם וא"י צויין אחרת
 1. משל של רבי אברהם דנאיו, תק"ח (1748) - תקע"א (1820), מחבר הספרים החשובים והידועים "חיי אדם" ו"חכמת אדם". את המשל הוא כתב במבוא לספרו "שערי צדק" כהסבר להחלטתו לכתב ספר על מצוות ארץ ישראל לאחר שהוא קבל על עצמו לעלות לארץ.
 2. מספר החקלאים נמצא בירידה מתמדת בעקבות התפתחויות טכנולוגיות המאפשרות למעט אנשים לגדל כמות גדולה של יבול. במדינת ישראל 1.1% מהאוכלוסייה מוגדרים כעובדים מקצועיים בחקלאות. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
 3. מהרי"ם אלשיך, תורת משה פרשת בהר (וכן בקיצור אלשיך). ספרא בחוקותי פרק ז'.
 4. רבנו בחיי ויקרא כ"ה: ב'. ספר החינוך מצווה פ"ד.
 5. ספר החינוך מצווה פ"ד. כלי יקר, ויקרא כ"ב: ב'.

מה השמיטה מלמדת אותנו?

המסר לנו	הטעם
<p>אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא מִתְּנָה יְקָרָה מְאֹד מֵה'. </p>	<p>1. השְׁמִטָּה מְזַכֵּרָה לָנוּ שֶׁה' אֱדוֹן הָאָרֶץ וְהוּא נָתַן לָנוּ, לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.</p>
<p>עֲלִינוּ לְהִתְאַמֵּץ וְלַעֲבֹד – אֲבָל כָּל הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הוּא בְּרָכָה מֵה'. </p>	<p>2. הַחֻקְלָאֵי עֲלוּל לְטַעוֹת וְלַחֲשֵׁב שֶׁהַבְּרָכָה בְּיָבוּל בָּאָה רַק בְּזָכוֹת עֲבוֹדָתוֹ הַקְּשָׁה. הַשְׁמִטָּה מְזַכֵּרָה לוֹ שֶׁהָאָרֶץ וַיְבוּלָה הִן בְּרַכַּת ה', וּמִלְמֻדֹת אוֹתָנוּ אֲמוּנָה וּבִטְחוֹן בֵּה'. עַל יְדֵי מַצּוֹת הַשְׁמִטָּה אָנוּ מְרְאִים שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹמְכִים עַל ה' שֶׁיִּכְלֹל אוֹתָנוּ.</p>
<p>עֲלִינוּ לְשָׁמֵר עַל הָעוֹלָם שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נָתַן לָנוּ וְלֹא לְנַצֵּל אוֹתוֹ בְּאִפְסוֹ הַרְסָנִי. </p>	<p>3. הַשְׁמִטָּה נוֹתֵנָת לְקַרְקַע הַיְדַמְנוֹת לְהִתְחַדְּשׁוֹת.</p>
<p>עֲלִינוּ לְגַמֵּל חֲסָדִים. עֲלִינוּ לְדַאֵג לְאַחֵרִים וְלוֹתֵר וּלְחַלֵּק עִם אַחֵרִים אֶת הַבְּרָכָה שֶׁה' נָתַן לָנוּ. </p>	<p>4. הַשְׁמִטָּה מְחַנֵּכֶת אוֹתָנוּ לְמִדַּת הַוְתֵּרְנוּת וְלְדַאֲגָה לְנִצְרָכִים. אֲדָם מִתְרַגֵּל לְכַדֵּשׁ הַשְּׂדֵה אוֹ הַמְטַע וַיְבוּלֵם הֵם שְׁלוֹ, בְּשִׁנַּת הַשְׁמִטָּה הוּא מְחַיֵּב לְאִפְשֵׁר לְאַחֵרִים לְבוֹא וְלֶאֱכֹל מֵהֶם וְעַל יְדֵי זֶה הוּא לוֹמֵד לְתֵת לְאַחֵרִים.</p>
<p>הַשְׁמִטָּה מְזַכֵּרָה לָנוּ שֶׁלְמִרוֹת הָעֲסוּקִים הַרְבִּים שֶׁלָּנוּ אָנוּ חֲיָבִים לְהַקְדִּישׁ זְמַן לְעֲבוֹדַת ה' – לְתוֹרָה, לְתַפִּלָּה וְלַמְצוּוֹת. </p>	<p>5. אָנוּ עוֹבְדִים שֶׁשָׁה יָמִים וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – "שְׁבַת לַה'". בַּיּוֹם זֶה אָנוּ עוֹסְקִים בְּעֲבוֹדַת ה' בְּתַפִּלָּה, בְּלִמּוּד תּוֹרָה, וּבְזִמְרוֹת. בְּשִׁנַּת הַשְׁמִטָּה הַחֻקְלָאֵי נְכוּל לְהִתְעַסֵּק בְּעֲבוֹדַת ה' וּלְהִתְמַסֵּר לְלִמּוּד תּוֹרָה, דְּבַר שֶׁקֵּשָׁה לוֹ לְעֲשׂוֹת בְּשָׁנִים שְׁבָהֵן הוּא עֲסוּק בְּעֲבוֹדַת הַקְּשָׁה שֶׁל הַחֻקְלָאוֹת.</p>

בס"ד

שבוע פרשת לך לך

במוצאי שבת אפשר לומר ברכת הלבנה לפי כל המנהגים.

נושא: השבוע נמשיך לעסוק בדיני שמטה.

הלכה

יום

א למדנו שישנן ארבע מצוות בשמטה. איך מקימים את מצות שביתת הארץ?

כתוב בתורה: "ושבתה הארץ שבת לה"¹, וגם "בחריש ובקציר תשבת"². מפסוקים אלה אנו למדים שיש מצות עשה לשבת מעבודת הארץ ומעבודת האילן בשנה השביעית.

התורה אסרה ארבע מלאכות, כפי שכתוב בפסוקים: ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי זיזרך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ:³

ארבע המלאכות המזכרות בפסוקים האלו הן: זריעה, זמירה, קצירה ובצירה.⁴ לדעת פוסקים רבים גם חרישה אסורה מהתורה. נלמד מהן המלאכות האלו בהלכה הבאה.

ב מהן ארבע המלאכות האסורות מדאורייתא בשנת השמטה?

חשוב לדעת שקצירה ובצירה אסורות בכל סוגי הגדולים כאשר הנעשות בדרך הרגילה ובכמות גדולה. ⁸	4. בצירה - קטיפת פרי הגפן, ענבים.	3. קצירה - היא קצירת השבלים בשדה כדי לאסוף אותם.	2. זמירה - פריתת זמורות [ענפים] בגפנים או קצוצים, על מנת שהגפנים יגדלו טוב יותר. ⁷	1. זריעה - כוללת זריעה ושתילת צמחים ⁶ (ואפילו זריעת אילנות) ⁵

ג האם מתר לעשות מלאכות חוץ מזריעה, זמירה, קצירה ובצירה?

למדנו שישנן ארבע מלאכות בעבודת הקרקע האסורות מדאורייתא בשנת השמטה. שאר המלאכות של עבודת הקרקע אסורות מדרבנן. מלאכות אלו, האסורות מדרבנן מתרות כאשר הן דרושות לקיום האילן, כלומר כאשר האילן ימות או ינזק אם לא נעשו אותן.⁹ בלשון חכמינו זכרונם לברכה, קיום האילן נקרא לאוקומי אילני.

מלאכות שהן לאברויי אילני, כלומר להשביח את האילן, אסורות. לדגמא: (א) אסור לזבל או לדשן את המטעים בשביעית. אם מתברר על ידי בדיקה יסודית שיש צורך בזבל או בדשון, מתר לדשן בצורה מצמצמת על מנת להציל את העץ.¹⁰ (ב) שדה הזקוק להשקיה כדי לקיים את הצומח בו - מתר להשקותו (רק בכמות הכרחית) בשנת השמטה.¹¹

מה יהיה הדיון כאשר מניעת מלאכה האסורה מדרבנן תגרם לקלקול הפרי, אבל העץ לא יפגע? בדיון זה נחלקו הפוסקים. יש סוברים שמתר ויש סוברים שאסור.⁹

ד האם מצות השמטה היא מדאורייתא (מהתורה) או מדרבנן (תקנת חכמים)?

ממבט ראשון שאלה זו נראית מוזרה, כי הרי ראינו שמצות השמטה כתובה בתורה! וזה באמת נכון, אבל פוסקים רבים סבורים שמצות השמטה מהתורה חלה רק בתקופה שבה נוהגת גם מצות היוכל.12 לפי הפוסקים שסבורים שאין מצות שמטה בימינו מהתורה, בכל זאת אנו ממשיכים לקיים את מצות השמטה מתקנת חכמים - דרבנן.

מדוע זה חשוב אם החובה היא מדאורייתא או מדרבנן? ישנו כלל בהלכה שכאשר יש ספק בדין מדאורייתא (מהתורה) אז מחמירים, וכאשר יש ספק בדין מדרבנן – מקלים. זה נותן לחכמי דורנו אפשרות להתחשב בכך שמדבר בדין דרבנן ולעתים להקל בפסיקת הלכה הקשורה לשמטה.

חשוב לצין שאיננו מזלזלים, חס ושלום, בדינים שחכמים תקנו, אלא שהכללים אשר לפיהם פוסקים דינים מדרבנן שונים קצת מהכללים אשר פוסקים לפיהם דינים מדאורייתא.

ה מתי חלים דיני שמטה?

הדינים השונים של שנת השמטה חלים בזמנים שונים:

- מתר לעשות את המלאכות האסורות בשנת השמטה עד ראש השנה של שנת השמטה,13 מלבד נטיעה, שתילה וזריעה, שאסורות קצת לפני תחלת השמטה. מי שעוסק בזריעה ובנטיעה צריך לברר עד מתי מתר לעשות כן.14
- קדשת שביעית חלה על כל פרי שחנט בשנת השמטה. חניטה היא ראשית הבשלת הפרי אחרי הפריחה.
- קדשת שביעית חלה על ירקות שנלקטו בשביעית, אף על פי שצמחו בשנה הששית.15
- שמטת כספים חלה רק בסוף שנת השמטה.16

ט' מרחשון - שואלין את הגשמים בארץ ישראל

ו כיצד נוהגים בפרות הקדושים של שנת השמטה?

"כי יובל הוא קדש תהיה לכם...17"

אנו למדים מפסוק זה שיש בפרות שביעית קדשה. קדשה זו מחיבת אותנו לנהג בפרות באופן מיוחד. הדינים העקריים של קדשת פרות שביעית הם:

- א. יש אומרים שמצוה לאכל מפרות שביעית.18
  - ב. יש להפקיר את הפרות (הפקר = דבר שאין לו בעלים, וכל אדם יכול להנות ממנו).
  - ג. אסור לסחר בפרות, כלומר אסור למכר פרות שביעית באופן הרגיל.
  - ד. יש לשמר את פרות שביעית מהפסד. אסור לגרם לכך שהם יתקלקלו, ואסור לנהג בהם בזלזול.
- בהמשך נלמד עוד על הדינים האלו. (פרטים נוספים על קדשת שביעית שבפרות בהערות.)

כלל שיהיה ראוי לעשות מלאכה לקיים אותו, שבת הארץ פרק א' הלכה ח'.

10. מצוות הארץ כהלכתו, הל' שמיטה "יובל ודשון", קיצור דיני שמיטת קרקעות.
11. פרט לספיחין שכוללים פרות האדמה, ה' מיני דגן וכדומה.
12. על פי הבנה ברמב"ם הלכות שמיטה ויובל י"ט. הראייה מבוא לשבת הארץ, פאת השולחן פרק כ"ג סי"ק כ"ג.
13. בזמן המקדש דין תוספת שביעית (שמקורה הלכה למשה מסיני), ואסור לעשות את המלאכות האסורות 30 יום לפני ר"ה של השמיטה. כל דין תוספת שביעית מדאורייתא ומדרבנן אינו שייך בזמן הזה.
14. אסור לטעת עצי פרי לאחר ט"ו אב ו"א ט"ז, קטף שביעית פרק ז' ובהערות.
15. בתבואה ובקטנית הדבר תלוי בשליש גידולם. נוהגים קדושת שביעית באתרוג שנלקט בשנת השמיטה, אע"פ שחנט בשישית. קיצור דיני שמיטת קרקעות.
16. ישנן דעות ששמיטת כספים חלה בערב שנת השמיטה, כלומר בערב ראש השנה תשע"ה. יש מחמירים שערכו פרוזבול גם אז.
17. ויקרא כ"ה: י"ב. חז"ל דרשו: קודש תהיה לכם, מה היא קודש אף פירותיה קודש, ירושלמי שביעית ד' א. איסורים נוספים הנובעים מקדושת פרות שביעית: אסור למכור פרות שמיטה לגוי. יהודי המארח גוי בביתו מותר האכילו מפרות שביעית - פאת השולחן. אסור להוציא פרות שביעית לחוץ לארץ.
18. דעת הרמב"ן. ראה מגילת אסתר הוספת למ"ע ג.

מקורות דיני שמיטה הם מהרמב"ם א"ח"כ צוין אחרת.

1. ויקרא כ"ה: ב'. 2. שמות ל"ד: כ"א. 3. ויקרא כ"ה: ד-ה.
4. העושה מלאכה ממלאכות אלו מבטל מצות עשה ועובר על לא תעשה. במלאכת החרישה הרד"ב מסביר שיש שלושה סוגי חרישה. לתקן את הקרקע אסורה רק מדרבנן, אבל חרישה לחפות את הזרעים וחרישה מסביב לעצים הן אסורות מדאורייתא, רד"ב"ה' קצ"י. יש סוברים שגם חרישה להכשרת הקרקע אסורה מדאורייתא, אבל בעשה. ראה מצוות הארץ כהלכתו, פרק ג'.
5. מנחת חינוך שכ"ז. ספר השמיטה לגר"מ טוקציינסקי ג' א' ט:.
6. מצוות הארץ כהלכתו, פרק שלישי, זריעה: א'.
7. בשאר אילנות ישנה מחלוקת אם מלאכה זו היא מדאורייתא או מדרבנן. מהרמב"ם א"ב: משמע שזהו איסור מדאורייתא, אך יש מפרשים גם בדבריו שהאיסור הוא מדרבנן. עיין ספר השמיטה ודרך אמונה שם.
8. ספר השמיטה ומצוות הארץ כהלכתו. אמנם לגבי שינוי בדרך הקצירה והבצירה עיין דרך אמונה ד' כ"ג סי"ק קס"ב.
9. יש מקילים ומתיירים מלאכה שמטרתה למונע כל קלקול, גם אם אין חשש שהאילן ימות, ספר השמיטה לגר"מ טוקציינסקי. כאשר מדובר במלאכות שנועדו למונע קלקול הפרות, החז"א התייר, קיצור דיני שמיטת קרקעות לר"י נויברט. הגר"א"ה קוק אסר, והתייר רק לאוקומי אילנא ממש. וסברתו היא שהפרי מופקר ואינו שייך לאדם

נושא: השבוע נמשיך ללמוד דיני שמיטה.

הלכה

יום

מה פוללת מצות השמיטת היבול של שנת השמיטה?

א

"והשביעת תשמטנה ונטשתה..."¹

פסוק זה מלמדנו שיש להפקיר את פרות שביעית. מצוה זו מחייבת להפקיר את כל גדולי השביעית: בשדה, בפרדס או בכרם. כלומר, בעל השדה, הפרדס או הכרם, צריך לאפשר לכל מי שרוצה, להכנס לשטחו ולטל את פרות השביעית. יש אומרים שאדם צריך לומר שפרות האילן שלו הם הפקר.² ויש נוהגים לתלות שלט המודיע שהפרות הם הפקר. חכמים קבעו שאדם אינו צריך לפרץ את גדרות שדהו, וכדי לקיים את המצוה מספיק לאפשר גישה חפשית לשדה, אך בודאי אסור לגדר את השדה בשנת השמיטה.³

האם בעל השדה יכול לטל מהפרות שבשדהו?

ב

אסור לבעל השדה לאסוף את היבול בכמיות גדולות ובדרך הרגילה. מתר לו לטל מספיק פרות לצרכי בני ביתו.

גם שאר אנשים הנכנסים לשדה או למטע לטל מההפקר יכולים לטל רק את הכמות הנדרשת להם ולבני ביתם ולא כמה שהם רוצים.⁴

מהו האסור לסחור בפרות שביעית?

ג

אסור למכור פרות וירקות של שנת שמיטה בדרך הרגילה. מתר למכור מעט פרות שביעית שלא כדרך הסוחרים: בלי לשקל ובלי למדוד ובלי לספר אותם, אלא באמד בלבד. בנוסף לכך המכירה צריכה להעשות תמורת כסף או תמורת מזון בלבד. אסור למכור פרות שביעית תמורת חפץ כלשהו.

אדם המוכר תמורת כסף מעט פרות שביעית בדרך המתרת כפי שתארנו (באמד), צריך לקנות מזון בכסף שקבל.⁵

מה מתר ומה אסור לעשות בפרות שביעית?

ד

מתר לאכל פרות שביעית בדרך הרגילה, זאת אומרת, בדרך שרגילים לאכל אותם. למשל: מתר להכניס גזר למרק, מתר לכבש מלפפונים וזיתים, מתר לעשות יין ושמן, מתר לסחט פרות הדר אם רגילים לסחט אותם,⁶ אבל אסור לבשל דבר שבדרך כלל נאכל חי, וכו' להפך.

כמו כן אסור להשתמש בפרות שביעית הראויים לאכילת אדם לצרכי אדם אחרים כגון לנקוי ולכבוס.⁷ למשל: אסור להוריד פתם מבגד עם מיץ לימון שנסחט מלימון שיש בו קדשת שביעית.

ה האם מתר להאכיל בהמה בשאריות של מזון שיש בהן קדשת שביעית?

פרות המיוחדים למאכל אדם שיש בהם קדשת שביעית, אין להאכיל בהם בעלי חיים.⁸ אבל אם נמאסו ונפסלו ממאכל אדם, ואי אפשר להחזיר את המצב לקדמותו ולהחזיר את המאכל למצב שיהיה ראוי לאכילת אדם, מתר לתת אותם לבהמה.⁹ במקום שרגילים להאכיל את הבהמות גרעינים וקלפות (כגון בקבוצ), מניחים את הקלפות והגרעינים עד שהם לא יהיו ראויים גם למאכל בהמה.¹⁰

1 מה עושים בפסלת פרות שביעית - בגרעינים, בקלפות ובשאריות?

"והיתה שבת הארץ לכם לאכלה..."¹¹

מהכתוב "לאכלה" אנו למדים שפרות אלו מיעדים לאכילה ולא להפסד.¹² אנו למדים שאסור להפסיד פרות שביעית, כלומר לגרם לקלקולם.

אסור להשליך קלפות וגרעינים ושאריות של פרות שביעית הראויים לאכילה לפח.

עוטפים את השאריות, הקלפות והגרעינים של פרות שביעית בשקית נילון¹³ ומניחים בכלי מיוחד עד שהם ירקבו ויפסלו מאכילת אדם. לאחר שהפרות נרקבים ואינם ראויים לאכילה, מתר לזרק אותם. מספח זה נוהגים להחזיק "מכל שביעית" לפסלת שיש בה קדשת שביעית.

ארץ ישראל ושביעית

תנו רבנן, שלושה דברים נתנו לישראל על תנאי, ואלו הן: מלכות בית דוד, ובית המקדש, וארץ ישראל...
ארץ ישראל דכתיב (תהילים ק"ה: מ"ד-מ"ה): ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו. בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו. זו תורת שביעית...
 הא לפי שמצות שביעית חמורה כל כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך ואמר להן לישראל שלא הכנסתי אותן לארץ ישראל אלא על מנת שיקבלו עליהן מצות שביעית. מניין? ממה שקרינו בענין: **וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה;**
 מדרש הגדול

להתיר וכן ב"מדריך שמיטה לצרכנים" של מכון התורה וההארץ בשם הגר"מ אליהו ועוד.
 7. פרות שבדרך כלל עושים מהם שמן (כגון זיתים), מותר לעשות מהם שמן. פרות שבדרך כלל עושים מהם צבע, מותר לעשות מהם צבע וכדומה.
 8. רמב"ם הל' שמיטה ויובל ה': ה'.
 9. שבת הארץ י"ב: ה'.
 10. קיצור דיני שמיטת קרקעות לרב ישעיהו נויברט. במדריך לצרכן הנ"ל כתב בשם הגר"מ אליהו שאין לזרוק דבר הראוי לאכילת בהמה לפח אע"פ שרוב בני אדם אינם נותנים דבר זה לבהמה, משום בזיון קדושת שביעית.
 11. ויקרא כ"ה: ו'.
 12. פסחים נ"ב: .
 13. אין חובה להניח בשקית נילון, אבל על ידי זה ימנע בזיון לפרות אם בפה שביעית ימצאו פרות שביעית בשלבי ריקבון שונים. כך אמר לי הרב רמי ברכיהו.

מקורות דיני שמיטה ומצוות הארץ הם מהרמב"ם א"כ ציוני אחרת.
 1. שמות כ"ג: י"א.
 2. בית רידב"ז ד': ח'.
 3. מדאורייתא יש לפרוץ את הגדרות וחכמים קבעו שמספיק לאפשר גישה, פאת השולחן ובית ישראל פרק כ"ג הלכה ח' וס"ק כ'. אם יש חשש לנזק, כגון חשש שנכרים רבים יבואו ויזיקו לעצים ויבזו את הפרות שיש בהם קדושת שביעית, אפשר גם לנעול את השדה ולתלות מודעה על מקום הימצאות המפתח, מצוות הארץ כהלכתן פרק י', סעיף ה'.
 4. מצוות הארץ כהלכתן, שמיטה פ"ג סעי' ל"ד.
 5. על הכסף או על המזון חלים קדושת שביעית. חז"ל גזרו ואסרו אכילת ספיחין ולכן כל מה שכתבנו כאן אינו מתייחס לספיחין.
 6. יש אוסרים סחיטת פרות הדר. הגר"מ טוקציינסקי בספר השמיטה מסתפק ונוטה לאסור, אך ראה בספר "שנת השבע" שכתב

בס"ד

שבוע פרשת חיי שרה

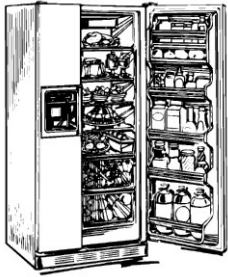
נושא: השבוע נמשיך ללמוד דיני שמטה.

הלכה

יום

א למדנו שמתר לטל רק את כמות הפרות הנדרשת לאדם ולבני ביתו ואסור לסחור בהם. מה יאכלו בשביעית אלה שאין להם גישה לפרדסים ולשדות (1 - 2)?

1. פרות ששית - כבר למדנו שאין קדשת שביעית בירקות שלקטו אותם לפני שנת השמטה. בימינו ישנם אמצעים לשמר חלק מהירקות והפרות לאורך זמן בקרור. לכן כל זמן שירקות ופרות השנה הששית נשמרים וקיימים, אפשר לאכל גם מהם. מתר למכר, לקנות ולהשתמש בירקות ובפרות אלו כרגיל כי אין בהם קדשת שביעית.
  2. פרות מאזורים שהם מחוץ לגבולות השמטה - לפי שיטות מסוימות, ישנם מקומות במדינת ישראל שהם מחוץ לגבולות שבתוכם חלה קדשת ארץ ישראל בימינו לענן שמטה. לפי שיטות אלה, במקומות הללו לא חלים דיני שמטה, ומתר לגדל שם פרות וירקות כרגיל.
- בפרות הגדלים שם אין קדשת שביעית ומתר למכר אותם כרגיל.¹

ב מה אוכלים בשביעית (3)?

3. אוצר בית דין - כדי לחלק את התוצרת החקלאית המפקרת בשנת השמטה, מתר לאסוף ולחלק פרות שביעית על ידי אוצר בית דין.² מהו "אוצר בית דין"? לבתי הדין מתר למנות שליחים לקצר, לבצר ולטפל ביבול שביעית, גם באפן שהדבר אסור ליחידים. מכניסים את הפרות לאוצר (מחסן) - אוצר בית דין, ואחר כך היבול נלקח ומחלקים אותו.
- היות ואסור לסחור בפרות שביעית, בית הדין אינו גובה תשלום עבור הפרות עצמם, אלא סכום שמכסה את כל העלויות הקשורות ליבול: הפלים, הטפול בפרות, ההובלה לשוק, תשלום לשליחים ולפועלים, וכן שאר הוצאות נלוות.³
- בפרות אוצר בית דין יש קדשת שביעית וחזבים לנהג בהם כפי שלמדנו.

ג מה אוכלים בשביעית (4)?

4. התר מכירה - בנוסף לאוצר בית דין, הרבנות הראשית לישראל מתירה לחקלאים הזקוקים לכך למכר את שדותיהם למשך שנת השמטה לגויים. חלק מהמלאכות האסורות בשדה בשנת השמטה מתרות בשדה של גוי.
- ההתר לעבד בשדה שמכרו אותו לגוי לשנת השמטה נקרא התר מכירה, ויש חולקים וסוברים שאין להתיר עבודה בקרקע על ידי מכירתה לגוי.⁴
- ההתר הוא ישן, וסמכו עליו כל הרבנים הראשיים לישראל במאת השנים האחרונות. הוא נועד לחזק את הישוב בארץ ישראל, ובזכותו חקלאים רבים שבלי ההתר לא היו שומרים שמטה כלל, נמנעים מלעבר על אסורים חמורים.
- נוהגים להתניח לפרות התר מכירה כאל פרות שאין בהם קדשת שביעית.⁵

בס"ד הלכה יומית – שבוע פרשת חיי שרה עמוד 2

ד מה אוכלים בשביעית (5)?

5. מצע מנתק - דרך נוספת מעניינת לגדל ירקות בשנת השמטה היא על גבי מצע מנתק. מגדלים את הירקות בתוך חממה סגורה ובעציצים המונחים על גבי משטח אשר מפריד בין העציץ לבין הקרקע. גם לגדולים אלו אין קדשת שביעית ומתר לעשות את כל המלאכות הדרושות לגדולם וגם למכר אותם פרגיל.⁶

ה מה אוכלים בשביעית (6)?

6. גדולי נכרי - מתר לאכל פרות וירקות שפעלי קרקע גויים גדלו בשדות ובפרדסים שלהם בארץ ישראל בשנה השביעית. יש סוברים שיש בפרות אלו קדשת שביעית ויש סוברים שאין בהם קדשת שביעית. המנהג המקביל ברב ארץ ישראל הוא שאין בפרות וירקות אלו קדשת שביעית.⁷

למרות שמתר לאכל פרות של גוי בשמטה, צריך להזהר מאד לא לפגע בפרנסת חקלאים יהודיים על ידי קניית בול של גויים במקום יבול של יהודים שגדל בדרך המתרת בשנת השמטה. ובמיחד יש להזהר לא לחזק ולפרנס את אויבי עם ישראל.⁸

ו מהם ספיחים?

למדנו שהתורה מתיירה לנו לאכל פרות שביעית. ספיחים הם גדולים שנוצרים מעצמם, למשל: ירקות ופרחים ריחניים. חכמים אסרו ללקט ולאכל את הספיחים למרות שהם צמחו מעצמם בשנת השמטה.

מדוע חכמים אסרו את הספיחים? מפני עוברי עברה שהיו זורעים בשנת השמטה בסתר ואומרים שהגדולים גדלו מעצמם.⁹

ארץ ישראל - מתנה תמידית!

כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה - מדוע כתוב: אשר אני נתן, בלשון הוה? השפת אמת מסביר שמצות השמטה מלמדת אותנו שארץ ישראל היא מתנה לעם ישראל, ובכל שמטה הקדוש ברוך הוא נותן מחדש את המתנה. וכן כתוב: וזרות עמו הברית לתת (את ארץ הפנעני החתי האמרי והפרזי והיבנסי והגרגשי) לתת (לזרעו)... מדוע כתוב "לתת" פעמים? כי הקדוש ברוך הוא נותן וחוזר ונותן לנו את ארץ ישראל, ושנת השמטה מלמדת אותנו ענן זה.

5. עין בהמשך בדין גידולי נכרי. לפי דעת החזון איש המובאת שם, גם בפירות היתר מכירה יש קדושת שביעית.
6. הגרע"י, משא עובדיה, כינוס תושבע"פ, תשי"ט, "בדין חממות בשביעית". עין קטיף שביעית פרק י"ח פרטים רבים בנושא זה, וכן מה יהיה הדין של גידול בחממה סגורה בתוך הקרקע או מתחת השמים על גבי מצע מנותק. ועיי"ש שיש מחמירים גם למכור את קרקע העציצים לגוי, ובה אין איסור של "לא תחנם". ויש פוסקים שאינם שמחים בגידולי מצע מנותק, כי במקרים רבים החממה מהווה תנאים אידיאליים לגידול. משפטי ארץ שביעית - נספחים "בדין חממות בשביעית - דעת הגרע"י אלשיבי", ב'. וגם על ידי זה עלול להתבטל כל ענין השמיטה. שבת הלוי טו: רל"ז-רל"ח.
7. חזו"א שביעית טו: י"ח פסק שנוהגים קדושת שביעית בפירות גוי, לפי דעת המבי"ט. אמנם פאת השולחן כ"ג: י"ב, הראי"ה שבת הארץ ד: כ"ט, הגרע"י יביע אומר יו"ד ג: י"ט ועוד פוסקים לפי דעת מרן השו"ע, שאין בפירות הגוי קדושת שביעית. ומש"כ שכן המנהג ברוב א"י עיין יב"א שם שמוכיח שכן היה המנהג וכך נשאר.
8. אגרות הראי"ה א: שט"ז. בעיה נוספת ביגודלי נכרים הוא שיש יהודים שמוכרים את היבול שגידלו באיסור בשמיטה לערבים. הערבים מוכרים את היבול הזה ליהודים, כאילו הם, הערבים גידלו את זה. שמיטה מן המקורות ועד להלכה למעשה, הרב יוסף צבי רימון, מהדורת תשס"ח, עמ' 279.
9. איסור זה אינו כולל פרות העץ. כמו כן הוא אינו כולל ירקות ופרחי ריח שזרעו והניבו בשנה השישית. ספר השמיטה על פי ר"ש ורמב"ן, שלא כמו הרמב"ם בפ"ד.

1. עין קטיף שביעית פ"ד, מצוות הארץ כהלכתן פרק שני של ה"ל שמיטה.
2. מוסד זה אף מפקח על פעולות נדרשות לקיום הפרות, קצירה, בצירה, אחסון הפרי וגם על תעשיית השמן והיין. מקור דין אוצר בית דין בתוספתא שביעית פרק ח'. הפרטים שהבאתי הם על פי: מצוות הארץ כהלכתן, הלכות שמיטה פרק ט"ז, אוצר בית דין.
3. היות והתשלום אינו עבור הפרי, אין קדושה נתפסת במה שמשלמים עבור יבול אוצר בית דין.
4. היתר המכירה אינו חדש, אלא נערכו חזי מכירה לגויים כבר בשנת תרמ"ט (1888-1889). בשנת תרנ"ו (1895-1896) נערכו חזי מכירה על פי עצת הרב יצחק אלחנן ספקטור, הרב שמואל מוהליבר, הרב יהושע מקוטנא, הרב שמואל זנוויל, הרב יהושע דיסקין והרב שמואל סלנט (שניים האחרונים סברו בראשונה לאסור). בשנים הבאות הצטרפו רבנים נוספים (הרב אליהו דוד רבינוביץ-תאומים והרב קוק) ליסוד ההיתר. במשך כל התקופה הזאת הייתה התנגדות חריפה להיתר (הרב יוסף דוב סולוביצ'יק בעל בית הלוי והרב יעקב דוד וולובסקי [הרידב"ז]) ועוד היו בין המתנגדים), אך הרבנים שהזכרנו החליטו להתיר את המכירה בגלל המצב הקשה של היישוב בארץ ישראל. גם המתירים הסכימו כי אין לראות בהיתר פטור מלחפש דרכים לקיים את מצוות השמיטה ללא הפקעה (הראי"ה קוק, משפט כהן ס"ד). הרבנים הראשיים שכינה אחרי הרב קוק המשיכו לפעול על פי היתר המכירה. הנהגים כחזו"א אינם סומכים על ההיתר כלל. סיכום על פי ספרו של הרב צבי שיינבר, השמיטה לאור המקורות, ומאמרו של הרמ"צ נריה המובא שם "לתולדות קיום מצוות השמיטה". לפני שמיטת תשס"ח הרבנות הראשית לישראל פרסמה שבוטנתה להמשיך בהיתר המכירה אך לצמצם את השימוש בה עד כמה שאפשר על ידי עידוד ההצטרפות להסדר אוצר בית דין. מכתב וועדת השמיטה של הרחי"ר לחקלאי ישראל מתאריך י' שבת תשס"ז.

מֶה אוֹכְלִים בְּשָׁבִיעִית?

מה אוכלים בשמיטה?	השיטה	מעלות וחסרונות	האם יש קדושת שביעית?
פרות ששית 	ירקות ופרות השנה הששית.	בְּיַמֵּינוּ יִשְׁנֶם אֲמֻצְעִים לְשֹׁמֵר חֶלֶק מֵהִירָקוֹת וְהַפְּרוֹת לְאַרְבֵּי זְמַן בְּקִירוֹר.	אין קדושת שביעית.
פרות מאזורים שהם מחוץ לגבולות השמטה 	לְפִי שִׁטוֹת מְסִימּוֹת, יִשְׁנֶם מְקוֹמוֹת בְּמִדְיַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מְחוּץ לְגְבוּלוֹת שְׁבִתוֹכֶם חֲלָה קְדֻשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיַמֵּינוּ לְעֵנָן שְׁמֻטָּה. לְפִי שִׁטוֹת אֲלֵהָ, בְּמְקוֹמוֹת הַלְלוּ לֹא חֲלִים דִּינֵי שְׁמֻטָּה, וּמִתֵּר לְגַדֵּל שֵׁם פְּרוֹת וִירָקוֹת כְּרָגִיל.	למתירים פתרון מהודר.	אין קדושת שביעית.
אוצר בית דין 	לְבִתֵּי הַדִּין מִתֵּר לְמַנּוֹת שְׁלִיחִים לְקַצֵּר, לְבַצֵּר וּלְטַפֵּל בִּיבּוּל שְׁבִיעִית, גַּם בְּאֶפֶן שֶׁהַדָּבָר אֶסוּר לִיחִידִים. הַשְּׁלִיחִים גַּם מֵחֻלְקִים אֵת הַיבּוּל.	זוכים לאכול יבול הקדוש בקדושת שביעית! מאפשר לחקלאים להתפרנס בשמיטה על ידי עיסוק באיסוף וחלוקה.	יש קדושת שביעית.
התר מכירה 	הַרְבֵּנוֹת הָרְאשִׁית לְיִשְׂרָאֵל מִתֵּיָרָה לְחֻקְלָאִים הַזְּקוּקִים לְכַד לְמַכֵּר אֵת שְׁדוּתֵיהֶם לְמַשֵּׁךְ שְׁנַת הַשְּׁמֻטָּה לְגוּיִים. חֶלֶק מֵהַמְלָאכוֹת הָאֶסוּרוֹת בְּשָׁדָה בְּשְׁנַת הַשְּׁמֻטָּה מִתֵּרוֹת בְּשָׁדָה שֶׁל גוֹי.	ההיתר נותן אפשרות לחקלאים שאחרת לא היו שומרים שמיטה, לשמור שמיטה. יש פוסקים שחולקים על האפשרות לערוך היתר מכירה.	אין קדושת שביעית. יש סוברים שיש בפרות אלו קדושת שביעית.
מצע מנתק 	מְגַדְלִים אֵת הִירָקוֹת בְּתוֹךְ חֻמְמָה סְגוּרָה וּבְעֻצְצִים הַמוֹנְחִים עַל גְּבִי מִשְׁטַח אֲשֶׁר מְפָרִיד בֵּין הָעֻצְצִי לְבֵין הַקֶּרֶעַ.	למתירים פתרון מהודר. יש פוסקים שמצריכים גם למכור את הקרקע שבעצוצים, ויש פוסקים שאינם שבעי רצון מפתרון זה.	אין קדושת שביעית.
גדולי נכרי 	פְּרוֹת וִירָקוֹת שֶׁבְּעֲלֵי קֶרֶעַ גוּיִים גְּדָלוּ בְּשָׁדוֹת וּבְפִרְדָּסִים שֶׁלֹּהֶם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית.	צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לֹא לִפְגֹּעַ בְּפִרְנֶסֶת חֻקְלָאִים יְהוּדִים עַל יְדֵי קְנִיַת יבּוּל שֶׁל גוּיִים בְּמִקוֹם יבּוּל שֶׁל יְהוּדִים שֶׁגָּדַל בְּדֶרֶךְ הַמִּתְרָת בְּשְׁנַת הַשְּׁמֻטָּה. וְלֹא לְחַזֵּק וּלְפָרְנֵס אֵת אוֹיְבֵי עַם יִשְׂרָאֵל.	אין קדושת שביעית. יש סוברים שיש בפרות אלו קדושת שביעית.

בס"ד

שבוע פרשת תולדות

השבת מברכים את חודש כסלו. ראש חודש יחול ביום א' הבא.

נושא: השבוע נסים את דיני שמטה בדיני שמטת כספים, ונתחיל ללמד על ארץ ישראל וקדושתה ועל מעלתה המיוחדת של הארץ הקדושה. דרך הלמוד ננסה להבין מדוע עם ישראל לדורותיו אהב את ארץ ישראל, ואפלו דורות שכלל לא זכו לראות אותה.

הלכה

יום

מהי החובה לבער פרות שביעית?

א

מתר לאכל מפרות שביעית כל זמן שאותו המין מצוי בשדה, כלומר בעונת גדולו. כאשר המין הזה נגמר בשדה או בפרדס, חייבים לבער אותו מהבית.¹ הבעור נעשה על ידי כך שהאדם מפקיר את הפרות.² במהלך שנת השמטה (ואחריה!) יש לשים לב להודעות לגבי זמן הבעור של כל מין ומין וכיצד יש לנהוג בהם.

למשל: מי שלקח יין של אוצר בית דין - יש בו קדשת שביעית, והוא יצטרך להוציא את היין מביתו ולהפקירו בהגיע עונת הבעור של הענבים. עונה זו תהיה במשך שנת תשע"ו, כי מדבר בענבים שחנטו בסוף שנת השמטה תשע"ה. האדם יוציא את היין מביתו, ופקירו בפני שלושה אנשים, ואז כל אדם יוכל לזכות בו. גם האדם שהפקיר אותו יוכל לחזר ולזכות בו.³

האם מתר לטפל בגנת נוי בשנת השמטה?

ב

כפי שלמדנו, ישנן מלאכות האסורות בכל אפן בשמטה. מלאכות כמו זריעה וגזים לצרך גדול השיחים והעצים אסורות גם בגנת הנוי. לעמת זאת, ישנן מלאכות המתרות אם מטרתן היא לשמר את הקים, לאוקומי אילנא, ופעלות אלו מתרות גם בגנת נוי. יש לדאג לכך שהטפול יהיה רק כדי שהגנה תשמר, ולא כדי להשביחה. לכן חשוב מאד להתיעץ עם רב ועם גן כדי לקבע כיצד יש לטפל בגנה בשנת השמטה באפן המתר לפי ההלכה.

שמטת כספים

מהי מצות שמטת כספים?

ג

"וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו

לא יגש את רעהו ואת אחיו..."⁴

מצות שמטת כספים כוללת שלושה דברים:⁵

א. על המלוה לבטל את החובות שחייבים לו (שמוט כל בעל משה ידו).

ב. אסור למלוה לתבע את החובות שעברה עליהם שנת השמטה (לא יגש את רעהו).

ג. אנו מצוים שלא נפסיק להלוות כספים לפני השמטה.⁶

שמטת כספים אינה חלה בהלוואה שתאריך הפרעון שלה נקבע מראש לאחר שנת השמטה, אלא בחוב שזמן פרעונו הוא לפני סוף שנת השמטה, או שלא נקבע תאריך לפרעונו ובהגיע סוף שנת השמטה הוא טרם נפרע.⁷

ד האם מתר ללווה לשלם את חובו גם לאחר שהמלווה ותר על החוב?

הלווה יכול לשלם את חובו אם ירצה, גם אם המלווה השמיט את החוב כדין. המלווה אומר: "משמיט אני, וכבר נפטרת ממני!" - כלומר, אינך צריך לשלם! הלווה עונה: "אף על פי כן רצוני שתקבל!"

חז"ל שבחו את הלווה שעושה כן על כך שאינו רוצה להנות מכספם של אחרים, וגם אינו רוצה לגרם לכך שעשירים יפסיקו להלוות כסף.⁸

ה מהו פרוזבול?

כאשר הלל הזקן ראה שבני ישראל עוברים על אסור ונמנעים מלהלוות זה לזה מפני שמטת כספים, הוא תקן שיעשו פרוזבול.⁹

מהו פרוזבול? המלווה חותם על שטר בפני שלושה דינים. בשטר הוא מוסר את חובותיו לבית דין והשמטה אינה משמטת (מבטלת) חובות אשר נמסרו לבית דין. מלווה שערך שטר פרוזבול רשאי להמשיך לגבות את החובות שחייבים לו.¹⁰

ארץ ישראל וקדשתה

מבוא

לפני מספר שבועות התחלנו לקרוא את ספר בראשית, הפותח בפרשת בראשית אשר מספרת על בריאת העולם. רש"י שואל: מדוע התורה מתחילה מספור מעשה בראשית ולא מהמצנה הראשונה (מצות "החדש הזה לכם")? רש"י מסביר שהתורה מתחילה מבראשית כדי לתת מענה לאמות העולם שטוענות שאנחנו (בני ישראל) גזלנו את ארץ ישראל. להם נוכח לומר שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם והעולם שיך לו. מסבה זו התורה מתחילה במעשה בראשית-ללמד שכל העולם של הקדוש ברוך הוא, והוא נתן לנו את ארץ ישראל.

מצות השמטה - חסד ואהבה

בקיום מצות השמטה מודיעה אמה שלמה קבל עולם, כי ארצה לה, והוא אדונה האחד והיחיד והאמתי: בשנת השביעית היא מושכת את ידה מלהשתמש בזכות בעלותה על האדמה, ובקנה של כניעה היא מחזירה את אדמתה לאדון הארץ. בעשותה כן היא מחזירה את אדמתה לאדון הארץ. בעשותה כן היא מכריזה על עצמה כעל "גרים ותושבים" על אדמתה שלה, ומיד ירכינו גאים ראשם. גסי הרוח שהיו יושבים בטח על אחזותיהם, והיו נוהגים במחסרי רכוש באטימות הלב ובהרמת ידים, עתה ינהגו דרך חסד ואהבה בגרים ובעניים, וגם חית השדה תחשב כיצור בעל זכיות, כי אכן אחת היא אדמת ה', שעליה כלם יושבים יחד.

רש"י הירש

השבע שנת השמטה ורעה עינך באיחוד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חסד: דברים ט"ו:ט.
 7. רמב"ם שמיטה ויובל ט:ט. וכן בהלוואה הניתנת עם משכון, שם הל' מ"ד.
 8. מלאכת שלמה ומשנה ראשונה שביעית י:ט.
 9. משנה שביעית י:ג.
 10. איך הלל תיקן פרוזבול, אם הפרוזבול מבטל מצוה מדאורייתא לשמוט חובות? הגמרא והרמב"ם מסבירים שהלל תקן את הפרוזבול היות ושמיטה בזמן הזה היא רק מדרבנן, גיטין ל"ו. ורמב"ם שמיטה ויובל ט:ט"ז.

מקורות-
 1. וכן חייב לבער גם כסף או מזון שקיבל תמורת פרות שביעית. אדם שלא ביער פרות שביעית בזמן, הפרות אסורים באכילה. אין צריך לבער פרות שברשות בית דין (לצורך אוצר בית דין).
 2. קיצור דיני שמיטת קרקעות, על פי שיטת הרמב"ם בביעור.
 3. דרך הפקרה זו היא לפי הדעה המקובלת להלכה. ספר השמיטה ומצוות הארץ כהלכתו. בהגיע זמן הביעור מותר להניח בבית מספיק פרות לשלוש סעודות לכל אחד מבני הבית.
 4. דברים ט"ו:ב.
 5. ראה ספר החינוך מצוות תע"ה, תע"ז, ת"פ.
 6. השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת

בס"ד

שבוע פרשת ויצא

ראש חודש כסלו יחול ביום א' השבוע. במוצאי שבת אפשר לומר ברכת הלבנה לפי כל המנהגים.

נושא: השבוע נסים ללמד על ארץ ישראל וקדשתה.

הלכה

יום

ראש חודש כסלו

א מהן המצוות התלויות בארץ?

המצוות התלויות בארץ הן המצוות שאפשר לקימן רק בארץ ישראל או ביבול הגדל בארץ ישראל. בין המצוות האלו יש את מצות שמית, ותרומות ומעשרות שמפרישים מפרות וירקות ועוד. ישנן מספר מצוות הקשורות לפרות האדמה אשר חובה לקימן גם בחוץ לארץ, למשל ערלה.

ב האם ארץ ישראל קדושה ומיוחדת לנו רק בגלל המצוות שאפשר לקיים רק בה?

זה נכון שיש מצוות שאפשר לקיים רק בארץ ישראל, אבל ארץ ישראל אינה קדושה רק בגלל זה. ארץ ישראל נתקדשה מכל הארצות כבר מבריאת העולם, עוד לפני שה' נתן לנו את התורה ואת המצוות, ואין קדשתה תלויה במצוות.¹

ג האם מתר לצאת מארץ ישראל?

השהיה בארץ ישראל היא זכות גדולה ואסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ. רק במקרים מיוחדים מתר לצאת מארץ ישראל. חז"ל אמרו שמתר לצאת כדי ללמד תורה, להתפרנס, וכן כדי למצא בן זוג לנשואין. (יש עוד מספר סבות שבגללן מתר לצאת מארץ ישראל). כל הסבות האלו מתירות יציאה זמנית מארץ ישראל, ולא יציאה כדי לקבע דירה (על מנת להתישב) בחוץ לארץ.²

ד האם מצות ישוב ארץ ישראל כוללת דברים נוספים מלבד הישיבה בה?

בנוסף למצוה לגור בארץ ישראל, נצטוינו בתורה לא להשאיר את ארץ ישראל שממה, וכן לא למסרה לאמות אחרות.³ חז"ל הקפידו מאד על טפוחה, יפיה וסדורה הצבורי הנאות של ארץ ישראל כדי לחבבה ולהקל את ישיבתה,⁴ וכן למדנו מפרשת המרגלים כמה צריך להזהר מלספר דברים רעים על ארץ ישראל.

ה שְׁבַחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל-

חז"ל הרבו לשבח את הבאים לארץ ישראל ואת היושבים בה:
 "כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מבטח לו שהוא בן העולם הבא"⁵.
 "ישרה אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה עובדי כוכבים ולא בחוצה לארץ
 אפלו בעיר שכלה ישראל- מלמד שישבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל
 המצוות"⁶.
 "מפני מה שרתה רוח הקדש (בית המקדש) בחלקו של בנימין? שכל השבטים
 נולדו בחוצה לארץ ובנימין נולד בארץ ישראל"⁷.

1 עוד משבחה של ארץ ישראל-

רב אמי ורב אסי למדו יחד ובימי החמה (הקיץ) היו יושבים בצל
 ובימי הצנה (הקר) היו יושבים בשמש, כדי שלא יתרעמו על ארץ
 ישראל (שלא נגידו דברים בגנותה- של ארץ ישראל, כגון "חס כאן"
 או "קר בארץ ישראל" וכדומה). מכאן אנו למדים להזהר מלדבר דברים רעים
 על ארץ ישראל.
 רבי אבא היה מנשק את הסלעים של עכו (כנראה בצאתו מארץ ישראל או
 בשובו לארץ ישראל), דבר המראה חבת חכמים לארץ ישראל.⁸

חשיבותה של ארץ ישראל בעיני התורה

עד כמה ארץ ישראל חשובה לנו כיהודים? אולי יהודי יכול לגור בכל מקום בעולם שהוא רוצה? אנו
 נסקר בקצרה את מקומה של ארץ ישראל בחינוכו כיהודים - ואתם תחליטו...
 יותר ממחצית מצוות התורה נתנות לקיום רק בארץ ישראל! אין צורך למנות כל מצוה ומצוה כדי
 להוכיח בזה. אפשר פשוט לסקר את ששת סדרי המשנה. מתוך ששת הסדרים, ישנם שלושה סדרים
 אשר עוסקים ברבם המכריע בדינים התלויים בארץ ישראל:
סדר קדשים - דיני בית המקדש והקרבנות.
סדר זרעים - דיני המצוות התלויות בארץ.
סדר טהרות - דיני טמאה וטהרה. כמעט כל עוסק במצוות ובידינים שנתן לקיים רק בארץ ישראל.
 גם חלק גדול מהמצוות ומהדינים של **סדר מועד** תלוי בארץ ישראל.
 למשל: רב מסכת פסחים עוסקת בקרבן פסח, ורב מסכת יומא עוסקת בעבודת הכהן הגדול ביום
 הכפורים.
 חלק **מסדר נזיקין** עוסק בסנהדרין, אשר פועל רק בארץ ישראל.
 חז"ל מלמדים שאפלו המצוות שנתן לקיים בחוץ לארץ, נתנו כדי לקיים בארץ ישראל.
 החגים של עם ישראל מבססים על עונות השנה של ארץ ישראל. ארץ ישראל היא כל כך חשובה,
 שחז"ל למדו שעדיף שאדם יחיה בארץ ישראל בעיר שרב תושביה עובדי כוכבים מאשר בחוץ לארץ
 בעיר שרב תושביה יהודים.

סקרנו רק מעט מהמקורות בנושא ארץ ישראל, אבל ראינו מספיק כדי להתחיל להבין את חשיבותה
 של הארץ בעיני התורה.

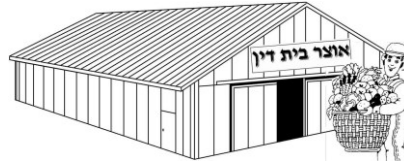
מבוסס על "מרכזיותה של ארץ ישראל ביהדות", הרב ארי שבט, מאהלי תורה, תשמ"ד

מקורות-
 1. כפתור ופרח פי"ג, "ברית הלוי" לרבי שלמה אלקבץ, שו"ת חת"ס יו"ד רל"ד.
 2. רמב"ם הל' מלכים פרק ה' הלכה ט.
 3. רמב"ן השגות לספר המצוות מ"ע ד'.
 4. "רבי חנינא מתקן מתקילה..." כתובות קי"ב, "אין מרחיקין את הציון ממקום טומאה
 שלא להפסיד ארץ ישראל", מו"ק ה. ועוד.
 5. כתובות קי"א.
 6. תוספתא ע"ז ה: ב, וע"ע ספרי ראה י"ב: כ"ט.
 7. מכילתא יתרו פי"ד.
 8. כתובות קי"א: -ק"י"ב.

ניצוד פועל אוצר בית דין?

בית הדין ממנה שליח לפקח ולטפל ביבול. באפן זה מתר לאסוף את היבול בכמיות גדולות ובדרך הרגילה - דבר האסור לחקלאי הפרטי.

בית הדין ממנה שליח

הממנה (בדרך כלל בעל הפרדס) מטפל בפרדס ואוסף את הפרות עבור בית הדין. הוא מבצע רק את העבודות המתרות בשנת השמטה.

העבודה בשדה

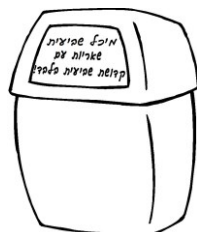
הממנה מטעם בית הדין אחראי גם להובלת היבול ולחלקתו. היבול אינו נמכר בדרך שמוכרים פרות רגילים.

חלקת היבול

התשלום עבור פרות שבפקוח אוצר בית הדין אינו כולל רוח, אלא הוא מחשב לפי העליות של: העבודות בשדה, הפקוח, הקטיף, האחסון, ההובלה והחלקה.

התשלום

יש לנהג קדשת שביעית בפרות אוצר בית דין. מתר להשתמש בפרות רק בדרך הרגילה, וצריך להקפיד שלא לנהג דרך בזיון בשאריהם ולפעמים גם בקלפות.

קדשת שביעית

ניצוד פועל היתר המכירה?

שטר הרשאה

אנחנו החתומים מטה נוהגים
בזה כח והרשאה מורה
להרשום הדאונים נשיאי
הרשנות הראשית לישואל
י"ט"א,

וכא מי שיצרכו אמת ופאי
כחם, למכר המכירה מורה
והלוטה, ככל יפוי כחם, את כל
הקרקעות, הנחמים, הנסיעות,
האולנות וכל מיני צצים שיש
לנו בארצנו הקדושה...

כאשר אין ברירה ויש חשש
לפרנסה, הרבנות הראשית
מאפשרת לחקלאים למכר
את שדותיהם או
פרדסיהם לנכרים למשך
שנת השמטה.

בעל השדה מעבד את שדהו.
בכל מקרה אסור לעשות את
המלאכות האסורות
מהתורה - ומתיר לעשות רק
את המלאכות האסורות
מדרבנו.

החלקה והמכירה מתבצעות כרגיל.

המחיר של פרות היתר מכירה
נקבע כרגיל ולבעל השדה מתיר
להרויח מהפרות.

בפרות היתר מכירה אין קדשת
שביעית ומתיר לאכלם ולהכין
אותם בכל דרך.
יש נוהגים קדשת שביעית גם
בפרות היתר מכירה.

הרבנות
מוכרת את
הקרקע או
את העצים

העבודה
בשדה

חלקת
היבול
והתשלום

קדשת
שביעית

היתר המכירה שנוי במחלוקת - הרבנות הראשית לישראל מתירה את המכירה, אבל פוסקים רבים אוסרים אותו.

טעמי האוסרים

- אסור למכר קרקע בארץ ישראל לגוי משום אסור "ולא תחנם" (דברים ז' ב')
- המכירה אינה נעשית בצורה מספיק טובה.
- מכירה לגוי אינה מפקיעה את קדשת הארץ לענין פטור ממצוות השמטה.

טעמי המתירים

- השמטה בזמן הזה אינה חובה מדאורייתא (מהתורה) אלא מדרבנו, ולכן יש מקום להקל.
- ההיתר מחזק את הישוב בארץ ישראל, ובזכותו חקלאים רבים שבלי ההיתר לא היו שומרים שמטה כלל, נמנעים מלעבר על אסורים חמורים.
- מתיר לעשות רק את המלאכות המתירות מדאורייתא.
- מכירה לגוי יכולה להפקיע את קדשת הארץ לענין פטור ממצוות השמטה.

ילקוט מושגים (2) תשע"ה

נח - ויצא

בנושא: שמיטה, קדושת ארץ ישראל

דף זה מרכז את המשגים העקריים שנלמדו בנושאים האחרונים.

שמיטה

שמיטה - השנה השביעית, שנה שיש בה מספר מצוות הקשורות לעבודת האדמה וליבול.

זמירה - כריתה או קצירה של זמורות בגפנים על מנת שיגדלו טוב יותר.

קצירה - קצירת השבלים בשדה כדי לאסוף אותן.

בצירה - קטיפת פרי הגפן.

השמיטת היבול - יש להפקיר את כל היבול של שנת השמיטה.

קדשת שביעית - קדשה שיש בפרות הגדלים בשנת השמיטה. קדשה זו מחיבת אותנו לאכל את הפרות רק בדרך הרגילה ולהמנע מלהפסיד את הפרות ומלסחר בהם.

הפקור - דבר שאין לו בעלים וכל אדם יכול להנות ממנו. בשנת השמיטה יש מצוה להפקיר את היבול.

לאוקומי אילני - לצרף קיום האילן. בשביעית מתר לעשות את המלאכות שאינן אסורות מהתורה על מנת למנע את קלקול האילן, כלומר כדי לקיים (לאוקומי) אותו.

לאברויי אילני - לצרף השפחת האילן. בשביעית אסור לעשות את המלאכות האסורות מדרבנן אם המטרה היא להשביח (לאברויי) את האילן.

אוצר בית דין - בית דין יכול למנות שליחים לאסוף את היבול, כדי שהיבול יגיע לכל דורש.

התר מכירה - התר לעשות חלק מהמלאכות האסורות (מדרבנן) בשנת השמיטה על ידי מכירת הקרקע לגוי

למשך שנת השמיטה. התר זה הוא ישן והוא נועד במקור, לפני יותר ממאה שנה, למנע מהישוב הצעיר בארץ ישראל להתמוטט. כיום הרבנות הראשית לישראל מתירה לחקלאים הזקוקים לכך לשם פרנסתם להעזר בהתרה זו.

מצע מנתק - שיטת גדול פרות או ירקות בתוך חממה סגורה ובעציצים המונחים על גבי משטח אשר מפריד בין העציץ לבין הקרקע. לגדולים אלו אין קדשת שביעית ומתיר לעשות את כל המלאכות הדרושות לגדולם וגם למכר אותם כרגיל.

שמיטת כספים - בטול ההלוואות בסוף שנת השמיטה. זאת אומרת שיש מצוה על המלוה לשמט את החוב שחייבים לו.

פרוזבול - שטר אשר בו המלוה מוסר את החובות (שהלווים חייבים לו) לבית דין ועל ידי זה החובות אינם בטלים בשביעית. הלל הזקן תקן פרוזבול כאשר הוא ראה שאנשים נמנעים מלהלוות כספים לפני שנת השמיטה מחשש שהחובות יתבטלו בשמיטה.

ארץ ישראל וקדשתה

המצוות התלויות בארץ - המצוות שאפשר לקיימן רק בארץ ישראל, או ביבול הגדל בארץ ישראל.

קדשת ארץ ישראל - קדשה שארץ ישראל נתקדשה בה כבר מבריאת העולם, עוד לפני שה' נתן לנו את התורה ואת המצוות. קדשה זו אינה תלויה במצוות התלויות בארץ.

בס"ד
ילקוט מושגים (2) תשע"ה

נח – ויצא

בנושא: שמיטה, קדושת ארץ ישראל

לפניך שאלות מכמה סוגים. קרא/קראי היטב את ההוראות ואת השאלות וענה/עני עליהן.

א. בחווי את התשובה הנכונה (לכל שאלה תשובה אחת נכונה בלבד!). כדאי לקרוא את כל התשובות לפני בחירת התשובה הנכונה.

1. מהן ארבע המלאכות האסורות מהתורה בשמיטה?

- א. זריעה, זמירה, בצירה וקצירה.
- ב. זריעה, דישון, השקיה, ברירה (בורר).
- ג. זמירה, זריעה, בניה (בונה), הבערה (מבעיר אש).
- ד. דישון, סיקול (הסרת אבנים מהשדה), סחיטת ענבים וקצירה.

2. הרוצה למכור פרות שביעית:

- א. יכול לעשות כן אם הוא מוכר כמות קטנה.
- ב. יכול לעשות כן תמורת כסף או מזון בלבד.
- ג. צריך לתת את הפרות באומד ולא במדידה, בשקילה או במספר.
- ד. כל התשובות נכונות.

3. לווה שרוצה להחזיר את הכסף שלוה אף על פי שהלוואה בטלה בסוף שביעית:

- א. אסור לו להחזיר את הכסף!
- ב. מותר לו להחזיר את הכסף, אבל זה אינו רצוי.
- ג. מותר לו להשיב את הכסף, וחז"ל שיבחו את מי שעושה כן!
- ד. יכול להחזיר רק חצי ממה שלוה.

4. גידול במצע מנותק אשר מותר לעבדו בשמיטה הוא כאשר:

- א. מגדלים את הירקות כרגיל, רק בתוך חממה.
- ב. מגדלים את הירקות בתוך עציצים בשדה פתוח.
- ג. מגדלים את הירקות מחוץ לגבולות ארץ ישראל לעניין שמיטה.
- ד. מגדלים את הירקות בתוך עציצים, על גבי משטח מיוחד ובתוך חממה סגורה.

5. ספחים הם:

- א. ספח של שטר מכירת הקרקע לגוי למשך שנת השמיטה.
- ב. ספח של שטר פרזבול.
- ג. תבואה וירקות אשר גדלו מעצמם (בלי שאדם זרע אותם בכוונה).
- ד. עצים שאין להם פרות.

הלכה יומית שאלות לסיכום הלכות שמיטה (2) תשע"ה עמוד 2

ב. נכון או לא נכון – ליד כל משפט סמני "נכון" או "לא נכון":

6. מותר לזרוק גרעינים וקליפות של פרות שמיטה כרגיל. _____
7. אסור להפסיק להלוות כספים לפני השמיטה. _____
8. ארץ ישראל קדושה רק בגלל המצוות התלויות בארץ. _____

ג. מקורות- רשום/רשמי ליד כל פסוק את מספר ההלכה הנלמד ממנו (מההלכות שבטור השמאלי). (9-13)

הפסוק	הדין
וְשַׁבְתָּהּ אֶרֶץ שַׁבָּת לַה' _____	1. מכאן שיש קדושה בפרות שביעית
וְהַשְּׁבִיעַת תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשָׁתָה _____	2. מכאן מצוות שמיטת כספים
וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ _____	3. מכאן שאסור להפסיד פרות שביעית
שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מִשָּׂה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְרַעְהוּ _____	4. מכאן שיש לשבות מעבודת האדמה והאילן
כִּי יוֹבֵל הוּא קִדְשׁ תְּהִיָּה לְכֶם _____	5. מכאן שיש מצווה להפקיר פרות שביעית

ד. תשובות קצרות- רשום/רשמי תשובה קצרה לכל שאלה. בחרוי את התשובות מתוך תיבת התשובות (יש בתיבה מספר תשובות שאינן נכונות!):

תיבת תשובות	הפקר
אוצר בית דין	פרוזבול
לאברויי אילנא	לאוקומי אילנא
היתר מכירה	שמיטת כספים

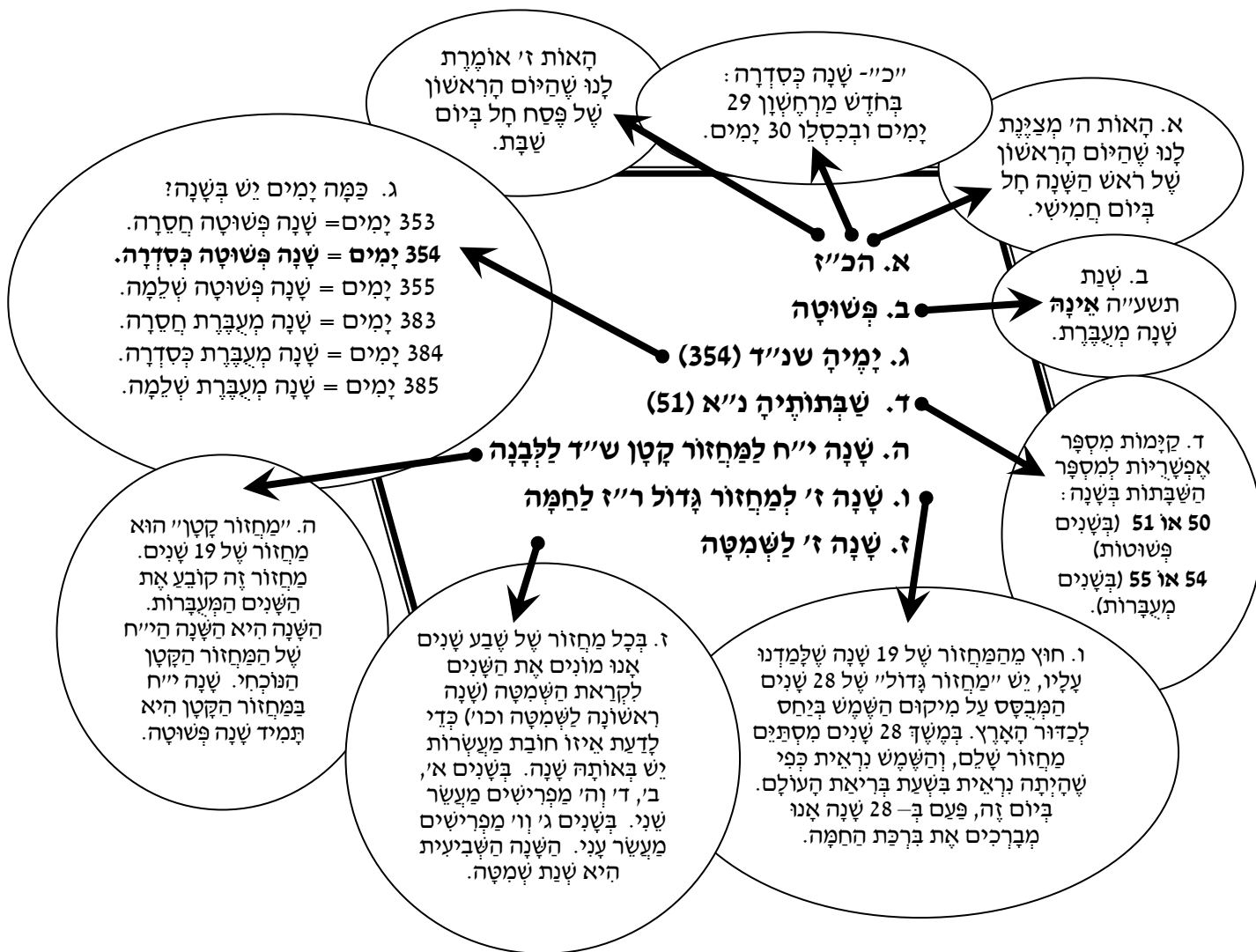
14. כדי שלא ימנעו ממתן הלוואות לפני שנת השמיטה, הלל תיקן _____.
15. מאפשר לכל דורש להשיג פרות בשביעית, על ידי שליחי בית דין שמבצעים את העבודה. _____
16. לפני שנים רבות הרבנים הראשיים לישראל תיקנו אפשרות למכור את הקרקע לגוי למשך שנת השמיטה כדי לחזק את הישוב בארץ ישראל וכדי למנוע פגיעה קשה בפרנסת החקלאים. היתר זה נקרא _____.
17. מותר לעשות את המלאכות האסורות מדרבנן (מדין חכמים) בקרקע ובעצים בשנת השמיטה, כאשר הן נעשות _____.

בהצלחה!
בהצלחה!

הכירו את שנת תשע"ה

ללוח העברי יש מספר "קביעות". קביעות אלו מלמדות אותנו על השנה, ולפי הקביעות נוכל לערוך את הלוח השלם של השנה. לפניכם הקביעות של שנת תשע"ה והסבר קצר לכל פרט בקביעות. בעמוד השני תוכלו למצא הרחבה לחלק מהקביעות ומשמעותן.

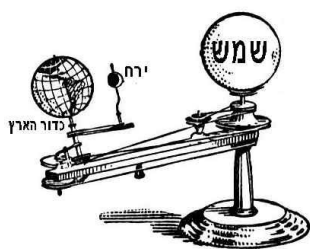
הסברים לקביעות שנת תשע"ה

א. הכ"ז: ראש השנה ביום ה', שנה כסדרה – במרחשון 29 ימים ובכסלו 30 ימים, פסח ביום ז' (שבת)

ה' וז' - מדוע מידע זה חשוב? כאשר אנו יודעים מתי חלים הימים הראשונים של ראש השנה ופסח, נוכל לחשב את הימים בשבוע אשר יתר החגים חלים בהם. לפניכם טבלה המלמדת את הימים בשבוע שבהם חלים החגים השונים. טבלה זו קלה לזכירה כי היא מסדרת לפי סדר א"ת ב"ש, כלומר א' עם ת', ב' עם ש'... (האות הראשונה של האל"ף בי"ת עם האות האחרונה. האות השניה עם האות שלפני האחרונה וכו').

היום של פסח	החג שיחול ביום הזה	
א	ת	תשעה באב יחול באותו יום בשבוע שחל א' פסח (גם י"ז בתמוז).
ב	ש	חג שבועות יחול ביום בשבוע שחל ב' של פסח (גם יום ו' רישון).
ג	ר	ראש השנה (של השנה הבאה!) יחול באותו יום בשבוע בו חל ג' של פסח.
ד	ק	קריאת התורה (שמחת תורה של השנה הבאה בחוץ לארץ!) יחול באותו יום בשבוע בו חל ד' של פסח.
ה	צ	צום פפור (של השנה הבאה) יחול ביום בשבוע בו חל ה' של פסח.
ו	פ	חג פורים (של אותה שנה) חל באותו יום בשבוע בו חל ו' פסח.
ז	ע	יום העצמאות יחול באותו יום בשבוע בו חל ז' פסח.

ב. (הכ"ז) "ה" – שנה פסדרה - "כ" – שנה פסדרה, מרחשון הוא חדש חסר וכסלו הוא חדש מלא. בקביעה זו של השנה ישנן שלש אפשרויות: השנה יכולה להיות שלמה, חסרה או פסדרה. למדנו על המשגים האלו בהלכה היומית, ולא נפרט יותר כאן.

ג. פשוטה - בשנה פשוטה ישנם 12 חודשים בלבד.

ד. ימיה שני"ד (354) - לעומת הלוח הגרגוריאני, שיש לו מספר (כמעט) קבוע של ימים המבוסס על סיבוב כדור הארץ סביב השמש, ימי השנה של הלוח היהודי משתנים משנה לשנה. מספר הימים בלוח השנה העברי נקבע על-פי שני דברים: א. אם השנה שלמה, חסרה או פסדרה. ב. אם השנה מעברת או פשוטה. בשנה פסדרה, פשוטה, ישנם 354 ימים.

ה. שבתותיה נ"א (51) - מדוע מידע זה חשוב לנו? מספר השבתות קובע את חלקת הפרשיות. ברב השנים יש צורך לקרוא שתי פרשיות בשבת אחת מספר פעמים בשנה, כדי שנספיק לקרוא את כל 54 פרשיות התורה בין שמחת תורה לשמחת תורה שלאחריה. הצורך לקרוא מספר פרשיות בזוגות משפיע גם על ידי הימים בהם חלים המועדים, כי בשבתות של החגים (ראש השנה, יום הכפורים, סוכות, פסח ושבועות) אנו קוראים קריאה מיוחדת למועד ולא את הפרשה מהסבב השנתי. השנה ישנן 51 שבתות.

ו. שנת י"ח למחזור קטן ש"ד ללבנה - מחזור קטן הוא מחזור של 19 שנים. מחזור זה קובע את השנים המעברות. השנה היא השנה ה- 18 (י"ח) למחזור קטן, שנה שהיא תמיד שנה פשוטה. כיום אנחנו נמצאים במחזור ש"ד (304) מבריאת העולם. נעשה חשבון: 303 (מספר המחזורים שהיו) X (כפול) 19 (מספר השנים בכל מחזור) = 5757. נוסף לזה את מספר השנים שעברו (18) במחזור הנוכחי ונגיע לשנה הנוכחית: 5775 = 18 + 5757.

ז. שנת ז' למחזור גדול ר"ז לחמה - חוץ מהמחזור של 19 שנה (הקובע את השנים המעברות), יש "מחזור גדול" של 28 שנים המבוסס על מיקום השמש בלבד. במשך 28 שנים השמש מסתובב מחזור שלם, וחוזר למקום שהיה בשעת בריאת העולם. ביום זה, פעם ב-28 שנה, אנו מברכים את ברכת החמה. השנה אנחנו בשנה ז' (7) של מחזור ר"ז (207) לחמה. זאת אומרת: 206 (מספר המחזורים שהיו) X (כפול) 28 (מספר השנים בכל מחזור) = 5768. נוסף לזה את שבע השנים שעברו מהמחזור הנוכחי (מחזור מספר 207) אשר כבר חלפו: 5775 = 7 + 5768, השנה הנוכחית.

ח. שנת שמטה - החקלאי היהודי בארץ ישראל עובד את אדמתו שש שנים, ובשנה השביעית – שנת השמטה – מפקיר את הקרקע, ואינו עובד כרגיל. השנה היא שנת שמטה ובהלכה היומית נלמד במשך מספר שבועות את דיני השמטה.

ח. בתשעה באב תשע"ה ימלאו 1947 שנים מחרבן בית המקדש.

ט. 67 שנה ליסוד מדינת ישראל.

י. 48 שנה לשחרור ירושלים העתיקה.

י"א. השם המלא של השנה הוא שנת ה' אלפים תשע"ה, שבמספרים זה 5775 שנים מבריאת העולם! אנחנו נוהגים לקצר את השם וקוראים לשנה תשע"ה שנה ה- 775 מתוך המספר המלא.